

*ШЕВЧЕНКО Б. О., кандидат економічних наук, доцент
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Україна, м. Полтава*

ФЕНОМЕН ПАРТНЕРСТВА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Характер змін і перетворень економічної системи України обумовлюється впливом процесів глобалізації і постіндустріальних викликів. Здійснювані в країні трансформаційні зміни у руслі ліберальної моделі ринкової економіки супроводжувалися відкриттям кордонів з відокремленням експортоорієнтованих блоків від інших секторів економіки, самовідмовою держави від регулюючих функцій, що порушувало цілісність економічного організму. Результати трансформації економіки країни зумовили її слабку адаптивність до викликів глобалізаційних процесів, низьку конкурентоспроможність та інтегрованість у світову економіку, визначили її роль периферійного актора – об'єкта зовнішніх впливів.

Не заперечуючи ринкових засад, як найефективніших принципів організації відносин суб'єктів економічної діяльності, вважаємо, що є обґрунтовані підстави стверджувати, що сфери безроздільного домінування суто ринкових регуляторів (порівняно з державними) значно звузились [1, с. 212]. Ми говоримо про те, що канонічні механізми ринку втрачають свою адекватність у спробах утвердження постіндустріальних цінностей як втілення ідей гуманізації суспільства, вирішення надскладних соціальних завдань розвитку – подолання бідності, зростаючої диференціації доходів, забезпечення стрімкої інноваційної перебудови економіки тощо.

Кінець ери домінування ринку окреслює контури його функціональної альтернативи. Вона самоутверджується адекватно логіці загальноцивілізаційних перетворень, принципам становлення інформаційної епохи мережевої взаємодії суб'єктів господарювання і проявляється у процесах конвергенції ринкового саморегулювання і державного управління, формуванні принципово нових організаційних форм горизонтальних зв'язків держави і бізнесу на засадах партнерства.

Партнерство – це взаємодія на принципах паритету і довіри, це умова збереження індивідуальності та самодостатності кожного суб'єкта відносин. Вирішальним тут є визнання протилежної сторони

не лише суб'єктом трансакцій, як це властиво відносинам конкуренції, а таким самим суб'єктом як і «Я», – другим «Я» [2, с. 167]. Тож перед нами – диференційована соціальна єдність, у якій цілісність системи, в тому числі й економічної, формується на основі синтезу інтересів кожного із суб'єктів взаємодії, інтегрованих у загальнонаціональні цілі розвитку економіки країни і підвищення якості життя всього суспільства. Переваги партнерства полягають у сприянні реалізації енергетичного потенціалу кожного із суб'єктів взаємодії: і держави, і приватного бізнесу. Це забезпечує зростання енергетичного потенціалу всього суспільства. Однак за всієї значимості такої кооперації першість у реалізації всього комплексу завдань розвитку належить державі.

Сучасні руйнівні процеси в усіх сферах суспільного життя країни є, на нашу думку, перш за все, проявом неспроможності (не бажання) української влади, як функціонального уособлення держави, усвідомлювати прогресивні тенденції трансформаційних процесів, адекватно відповідати на запити й очікування суспільства. Для українського суспільства, ментальності якого є іманентним патерналізм, це супроводжується розпачем і відчуженістю, радикалізацією політичних процесів. Між суспільством і владою виникає і поширюється прірва [3, с. 67]. Подолання цієї прірви є шляхом виходу суспільства із трансформаційної кризи і, перш за все, – способом реалізації програмних стратегій розвитку, до яких належить Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020», що містить перелік реформ і визначає ключові показники успішності розвитку держави [4]. Прогноз успішності перетворень, запропонованих суспільству цією Стратегією, можливий, серед іншого, в контексті історичних аналогій, а саме – програми реформ Ф. Д. Рузвельта «Новий курс» [5, с. 347]. Вважаємо, що у наш час ми стикаємося з певною проекцією умов Великої депресії: сьогодні головною передумовою реалізації «Стратегії «Україна 2020», як і тоді, постають партнерські відносини, суспільна угода між українською владою і бізнесом, де кожна зі сторін має свою зону відповідальності. Країна постала перед вибором: або – існування у стані перманентного соціального збурення, або – упорядкована життєдіяльність у руслі, адекватної за своєю витонченістю і складністю в період структурної і системної криз, державної політики в інтересах всього суспільства.

Примат суспільних інтересів має втілюватися у інституціональній структурі державного регулювання економіки. Перш за все – у державному контролі за основними параметрами

відтворення капіталу шляхом впровадження механізмів планування, кредитування, субсидування, ціноутворення і регулювання базових умов підприємницької діяльності. Держава у цьому процесі виступає не розпорядником-адміністратором, а радше – модератором, спрямовуючи свої зусилля на формування умов партнерської взаємодії суб'єктів господарювання. Саме на це має налаштуватися механізм державного управління: держава забезпечує надання довгострокових і доступних кредитів, а бізнес гарантує їх цільове використання у інвестиційних проектах з розвитку виробництва; держава забезпечує доступ до інфраструктури і послуг за помірними цінами, а підприємці відповідають за створення конкурентоспроможної продукції; держава організовує і фінансує проведення необхідних НДДКР, освіти і підготовку кадрів, а бізнес впроваджує інновації й інвестує у нові технології. Партнерство держави і бізнесу здійснюється підпорядковано суспільним інтересам у розвитку економіки, поліпшенні якості життя. Відповідно змінюється ідеологія відносин у суспільстві – ліберальна парадигма домінування корпоративних, вузьких індивідуальних інтересів змінюється парадигмою сталого розвитку всього суспільства.

Така концепція, на нашу думку, має визначати зміст трансформаційних змін у підходах до державного устрою і державного управління в цілому. Аналіз еволюції ролі і функцій держави доводить, що ознакою сьогодення є процеси переоцінки принципів і теоретичних концептів її участі в економіці країни, що формалізуються у моделі «активізуючої держави», яка закладає основи реформ державного управління відповідно до теорії «нового державного управління» (New Public Menagement) [6, с. 7]. «Активізуюча держава» ініціює процеси вирішення суспільних проблем, виступає в ролі посередника, залучає бізнес і громадські організації до виконання низки функцій, які раніше виконувала сама. Найважливішими функціями держави стають: ініціювання, активізація і стимулювання.

Виконання державою всіх вищеназаних функцій одноосібно пов'язане з великими труднощами, тому часткова їх передача іншим суб'єктам є об'єктивним і закономірним процесом, що приводить до відносин партнерства. Вважаємо, що є підстави стверджувати про формування нової концепції держави – «держави-партнера», коли держава відіграє роль посередника і партнера з узгодження суспільних інтересів з бізнесом і громадськістю на умовах

рівноправності, паритету вигод і ризиків, за безумовної умови превалювання суспільних загальнонаціональних інтересів.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє виокремити два напрями у трактуванні феномена партнерства в контексті суспільних трансформацій:

1) напрям формування державної політики і державного управління: партнерство влади і бізнесу стає способом оптимізації здійснення державою своїх обов'язків перед суспільством, одним із способів забезпечення реалізації цілей розвитку в інтересах всього суспільства, засобом реформування державного управління у відповідності до нової концепції «держави-партнера»;

2) економічний напрям: партнерство держави і бізнесу у його інституціональних формах стає засобом залучення бізнесу до сфер економічної діяльності, ефективність яких забезпечує інноваційний розвиток вітчизняного виробництва, підвищення його конкурентоспроможності; формою господарської інтеграції державних і приватних інтересів шляхом перерозподілу вигод, ризиків і відповідальності.

Напрямок подальших наукових розвідок з проблеми, вважаємо, має полягати в площині аналізу існуючого досвіду і наукового обґрунтування перспектив розвитку партнерських відносин держави і бізнесу у їх правових і господарських формалізованих втіленнях – державно-приватних партнерствах, удосконаленні правового і інституціонального середовища системної реалізації їх потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сорос Дж. Криза глобального капіталізму / Дж. Сорос. – К.: Основи, 1999. – 259 с.
2. Шарден Пьер Тейяр. Феномен человека. Преджизнь, жизнь, мысль, сверхжизнь / Тейяр де Шарден. – М.: Наука, 1987. – 240 с.
3. Гальчинський А. С. Лібералізм: уроки для України: наук.-попул. есе / А. С. Гальчинський. – К.: Либідь, 2011. – 288 с.
4. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
5. Уткин А. И. Дипломатия Ф. Рузвельта [Текст] / А. И. Уткин. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 543 с.
6. Сильвестров С. Н. Государственно-частное партнерство в инновационной сфере / Общ. ред. и предисловие С. Н. Сильвестрова. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 256 с.